

N:o 8.

Ank. till Riksd. Kansli den 1 April 1878, kl. 12 midd.

*Första Kammarens Andra Tillfälliga Utskotts Utlåtande N:o 4,
i anledning af väckt motion om förändrad anordning af
undervisningen vid rikets elementarläroverk.*

I motion (N:o 29) om förändrad anordning af undervisningen vid rikets elementarläroverk anmärker motionären, Herr *von Braun*, huruledes, oaktadt den omsorg, som nu under feonio år varit egnad åt elementarläroverkens ordnande, klagomålen öfver desamma aldrig varit allmänne än under senaste tiden. Det vore ej blott lärjungarne och deras målsmän, som yttrade missnöje öfver de för elementarläroverken gällande stadgarne, utan detsamma delades jemväl af lärarne vid dessa läroverk liksom vid universitetet, som emottager sina lärjungar från elementarläroverken, och närmaste anledningen till motionens väckande vore talrika uppmaningar dertill. Grundfelet i gällande läroverksstadga syntes vara att i samma läroverk ock mer eller mindre gemensamt för alla lärjungar skulle meddelas undervisning för flera, sinsemellan skilda behof. Hvar och en, säger motionären, som söker vinna ett mål, skulle utan tvifvel handla högst oklokt, om han ordnade sin verksamhet så, att han samtidigt sträfvade efter flera mål, under fullt medvetande, att han dermed icke blott förlorade tid, utan ock gjorde för sig omöjligt att uppnå någotdera målet fullständigt. Men derföre syntes ock den rätta utvägen för afhjelpande af ofvan anmärkta fel bestå i bildningsliniernas skiljande redan från läroverkets första klass, hvarvid detsamma tillika skulle kunna befrias från ett annat fel, som nu tryckte det: hopande af så många ämnen, att lärjungarne förlorade förmågan af

verksamt sjelfstudium och ej kunde förvärfva grundliga insigter i något. Motionären föreslår därför: att Riksdagen ville i underdånighet anhålla, det täcktes Kongl. Maj:t anbefalla en sådan förändring af elementarläroverkens läsordning, att hvardera liniens studieplan endast måtte afse det mål, som skall vinnas, utan hinder eller intrång af de bestämmelser, som för den andra linien kunna vara lämpliga; äfvensom att på båda linierna läroämnenä måtte, så mycket ske kan, inskränkas till sådana, som företrädesvis egna sig till grundläggande af lärjungarnes förmåga af sjelfverksamhet.

Utskottet instämmer i det hela med motionären, så beträffande de anmärkningar, han rigtar mot de allmänna elementarläroverken, som i afseende på den rigtning, i hvilken han anser en ändring i dessas anordning behöflig, och de åtgärder, han yrkar för denna ändrings genomförande.

Det är bekant, att den klagan öfver lärjungarnes öfveransträngning vid elementarläroverken, som sedan så ofta förnyats, uppstod nästan omedelbart efter den af 1849 års cirkulär framkallade omgestaltning af dessa läroverk, medelst hvilken ett fullständigt afbrott skedde i deras historiska utveckling intill nämnda tid. Det dröjde ej länge förrän, i närmaste sammanhang med oron för skolungdomens öfveransträngning, yttranden af tvifvel läto höra sig på ändamålsenligheten af den efter samma cirkulär i skolan införda läseordning och den derstädes lemnade undervisningen, hvarvid sjelfva arten och rigtningen af den befarade felaktigheten allt beständare fixerades och betecknades medelst det i våra dagar ofta upprepade uttrycket mångläseri, betraktadt på en gång såsom ett i sig sjelft ondt vid undervisningen och såsom ett hufvudsakligt skäl till öfveransträngningen. I trots af de täta förändringar och onekliga förbättringar i läroverkens organisation, som efter 1856 års läroverksordning blifvit gjorda, har öfvertygelsen om befintligheten af ofvan anförda brister — öfveransträngning och mångläseri — i samma organisation icke velat vika. Fastmer har densamma enskildt och offentligt, i alster af literaturen och i skrivelser till Kongl. Maj:t från Riksdagen, upprepade gånger uttalats.

Befogenheten af anförda öfvertygelse är, hvad först angår öfveransträngningen, icke undanröjd dermed, att helsotillståndet hos ungdomen inom läroverken i allmänhet och i jembörelse med ungdomens utom desamma vore tillfredsställande. Så enligt sjelfva ordets betydelse, som enligt sakens egen natur må väl såsom uttryck och yttringar af öfveransträngning betraktas den, endast allt för ofta vid våra läroverk franträdande, bristen på den kraftiga och liffulla spänstighet till kropp

och själ, på den hurtighet och det friska lefnadsmod, som för ungdoms-åldern äro naturliga och från en sund ungdom oåtskiljeliga; denna brist eller saknad må för öfrigt framträda i försvagadt helsotillstånd, i slappad förmåga af uthållighet vid arbete eller vid lekamlig eller andlig ansträngning, eller minskad håg för sjelfverksamhet, ja för ungdomliga lekar och kroppsöfningar o. s. v. Icke heller kan man såsom tillfyllestgörande bevis för, att läroverket borde fritagas från skuld i afseende på befintligheten i en oroväckande grad och omfattning hos skolungdomen af ett dylikt kroppsligt och andligt svaghets- eller förslappningstillstånd, anföra den omständighet, att anledningen till detsamma, lika mycket som i skolarbetet, vore att söka i ogynsamma omständigheter utom läroverket: osunda bostäder, otillräcklig eller otjenlig föda, informationsarbete *bredvid* skolans, o. s. v. Erkänt ock, att en sådan erinran ingalunda saknar giltighet, må man dock, för att ej utsträcka denna utöfver tillbörligt mått, dels med densamma alltid sammanhålla det faktiska förhållande, att det dock är *med* skolarbetet och *under* dess fortgång, som symptom af krafternas nedsättning framträda, men deremot *efter* samma arbetes slut, fortare eller långsammare, försvinna; dels ej glömma, att de fördelar för helsa och krafter, som bero af ekonomiskt lyckliga förhållanden, näppeligen voro större, än de nu äro, före 1849, då öfveransträngning i skolan likväl så till namn som till sak var obekant. Och härtill kommer ytterligare, att skulle sådana omständigheter utom skolan vara för handen, till följd af hvilka ungdomens krafter och förmåga af intellektuel ansträngning lättare taga skada nu, än förr; så blir det en oafvislig uppgift att vid ordnandet af arbetet inom skolan härtill taga hänsyn: staten kan och får ej se lärdomen till godo på den fysiska och psykiska helsans bekostnad. — För omdömet om förhållandet mellan skolarbetet och öfveransträngning öfverhufvud tillåter sig Utskottet att här endast påminna om, huru redan från och med fente klassen det dagliga intellektuella arbetet efter regeln upptager den för den motsvarande åldern och densamma tillhöriga utvecklingsgraden af kroppens och själens krafter betänkliga längden af 9 à 10 timmar, i vissa afdelningar af den senare skoltiden ändå mer; huru congestiv hufvudvärk jemte ökad retlighet hos nervsystemet och allmän känsla af trötthet hos skolungdomen nu för tiden utgör en icke alldeles sällsynt företeelse, men tillika, huru såsom botemedel, åtminstone för tillfället, efter regeln gör till fyllest en den unge patienten förunnad hvila från skolarbetet och ostörd sömn; huru ändtligen ganska ofta det närmaste och mest nödvändiga ändamålet med afgangsexamen från elementarläroverket består i att kunna få tillfälle att hvila och dymedelst återhemta sig från det

forcerade skolarbetet. Att det nu omtalade onda för öfrigt äfven af Kongl. Maj:t blifvit uppmärksamadt, visar sig faktiskt i de åtgärder till öfveransträngningens undanrödjande eller minskande, hvilka genom upprepade Kongl. skrivelser i ämnet blifvit anbefalda. Nekas bör ej heller, att härmedelst åtskilligt i ifrågavarande hänseende verkligen blifvit vunnet. Egentligen tillfredsställande resultat äro emellertid svårigen att påräkna, så länge den mångfald och omfattning i kurser oförändrad kvarstår, som tillhör nu gällande läroverksförordningar.

Om mångläseri närmast betecknar läsande af mångahanda och mycket, så har detsamma, sålunda fattadt, blifvit lagdt läroverket till last så till vida, som det utgjorde en af hufvudorsakerna till öfveransträngningen. Vid en jemförelse i detta hänseende mellan den äldre skolordningen (till 1849), samt den derefter följande och nu varande, ställer sig förhållandet mellan båda så, att under det, enligt den sistnämnda, skoltiden blifvit i ej ringa mån inskränkt (från 11 à 12 år till 9), deremot de pensa i särskilda ämnen, hvilka under denna tid skola vara genomgångna, blifvit betydligt utvidgade (t. ex. i matematik utöfver Euclides 1, 5, 6, 11 böckerna och 2 grader algebra med en obekant, 2:e, 3:e och 4:e böckerna Euclides, 2 grader algebra med flera obekanta, samt dessutom det föreskrifna pensum i fysiken; i moderna språk från att kunna rent uttala och med tillhjälp af lexikon öfversätta franska och tyska — hvartill sedan kom något engelska — till extemporerad läsning och färdighet i språkens skrifning), och mångfalden och detaljerna inom hvarje med särskild rubrik betecknad ämne, tillökade (särskilda auktorer och dialekter inom språk, delar och utgreningar inom naturvetenskap o. s. v.); särskildt inom de lägre klasserna många ämnen blifvit hopade (så t. ex. under det enligt 1820 års skolordning de främmande språken — om man ej medräknar 2 timmars innanläsning hvarje vecka i hebreiska under de två åren närmast gymnasium — de 7 à 8 första åren, intill lärjungens 16:e eller 17:e år, voro endast två, inträder deremot nu, efter tre års skolgång, under de 3 följande åren ett nytt språk om året, så att gossen vid 14 à 15 års ålder är sysselsatt med fyra språk, utom modersmålet).

När man tillvitar elementarläroverket mångläseri, förstår man emellertid dermed ej endast en genom sina verkningar för lärjungarnes fysiska och psykiska krafter förderflig utsträckning af arbetet och undervisningen i elementarläroverket, utan — enligt hvad redan blifvit antydt — derjemte en anordning af båda utan tillräcklig hänsyn till hvad som utgör elementarläroverkets egentliga ändamål, eller rent af i strid mot detsamma. Det torde i våra dagar ej vara tvist underkastadt, att hvad

man af skolan väntar och begär (utom dess praktiskt uppfostrande inflytande), är utveckling hos lärjungen af själfva de intellektuella förmögenheterna eller hans öfning till klarhet och reda i uppfattning och till säkerhet i omdöme, och detta nemligen i förening med eller i och med förvärfvandet af grundliga insigter i vissa, af elementarläroverkets uppgift bestämde ämnen eller af elementen till sådana insigter. Ser man åter på gällande läse- eller läroordning för samma läroverk, så företer denna uttrycket och tillämpningen af detaljerad mångfald och utsträckning i ämnen och kurser såsom bestämmande i det hela af läroverket och på hvarje dess stadium. Mycket arbete och mångfaldigande af sådant uppstår härmed utan motsvarande eller nämnvärd vinst. Så t. ex. inom de tre första klasserna med inlärandet ur boken af menniskokroppens inre delar, eller af färgen, formen och antalet af delarne hos djur, hvilka lärjungarne aldrig sett, hastigt åter glömda, men dock mödosamma utanlexor, af hvilka lärjungen ej ens förhjelpes till att igenkänna det ena eller andra af dessa föremål, när de i verkligheten förekomma, att ej tala om att någon användning af eftertanke eller någon insigt om enhet och sammanhang härvid skulle komma i fråga. Så vid elementerna af de tätt på hvarandra följande språken, då hvarterders grammatik är utarbetad utan sammanhang med de andras eller enhet i plan och ordalag och sålunda äfven det, som för alla språkens grammatik är väsentligen gemensamt, i framställningen ser ut såsom olika och i fråga om arbetet vid inlärandet *blifver* så: hvarvid resultatet endast blir konfusion^o och osäkerhet i det hela. Så användas på den reala linien både i 4:de och 5:te klasserna 8 timmar i veckan till engelska: icke för att det behöfves (samma språk fortsattes i 6:te och 7:de klasserna med 3 timmar och eger, genom hela läroverket räknadt, 28 veckotimmar, under det franskan ej har mera än 21 och tyskan, som dock skall utgöra det grundläggande språket, 33, men för att på den reala linien fylla lika stor tid, som latinet kräfver på den klassiska, o. s. v. — Härtill kommer nu, att, med mångfalden af ämnen, dessas omfattning samt den deraf förorsakade trängseln dem emellan, undervisningen i allmänhet kommer att fortgå från det ena till det andra, utan att dervid det föregående, ens tillnärmelsevis mot hvad som tillbörligt vore, kan vid undervisningen eller af lärjungen tillgodogöras med hänsyn till det efterföljande, eller det enas betydelse för det andra på ett för honom tillräckligen fattbart sätt framträda; liksom ock utan att, på få oundgängliga undantag när, något får framträda eller af honom tagas i besittning såsom ett helt med den karakter och betydelse, liksom med det intresse, det såsom sådant eger. Framkallande eller utveckling af egna tankar,

åsigter och omdömen vid studiet och öfver det studerade kan på detta sätt ej egentligen komma före: för öfning af lärjungens *sjelfverksamhet* finnes i sjelfva verket ej särdeles utrymme utöfver hvad som ovilkorligen fordras för *inhemtandet* af ständigt nytt och utvidgadt kunskapsmaterial, som oafslåeligt tager tid och krafter i anspråk. Lika litet kan tillfälle beredas lärjungen att bilda egentlig bekantskap eller blifva förtrolig med, att fördjupa sig i eller söka, mer eller mindre, tillegna sig t. ex. någon författares eller ett verks innehåll, åskådningssätt eller stil: tiden medger intet öfver fragmenter. Den framstående karakteren af nu varande skolbildning synes öfvervägande bestå i anlåtande och öfning af minnet. Också är ej att neka, att elementarläroverkets lärjungar sålunda vinna ett förråd af i minnet förvarade kunskaper och en dymedelst förvärfvad bekantskap med åtskilligt, som i mångfald och omfattning vida öfverstiger hvad som utgjorde resultatet af äldre tiders skolkurs. Någon särdeles *mognad* i insigter och för fortsatta studier hos dem, som genomgått elementarläroverket, kan man under sådant förhållande deremot ej begära eller ens vänta: lärjungarne hafva under skoltiden ej i tillräcklig grad blifvit satta i tillfälle eller nödvändighet att vid studierna tillika taga det egna omdömet med, eller öfverhufvud fått lära sig, huru mycket och väsentligt användningen deraf ingår i ett verkligt studium. Icke heller kan man hos dem göra anspråk på någon större *grundlighet*: kännedom om hvad hvarje sak egentligen är och betyder, och likaså en fortfarande besittning af kunskapen såsom stadigvarande egendom stå endast att nå i den mån, denna kunskap äfven tillhör förståndet; hvaremot det som öfvervägande eller uteslutande endast är minnets tillhörighet, så snart det ej ständigt å nyo blir föremål för uppmärksamhet, lika hastigt, som det tillegnats, i sina bestämda drag bleknar och sammanblandar sig med annat samt förflygtigas.

Mot dessa grundfel vid den nu varande elementarundervisningen uppställer motionären fordran af de båda så kallade särskilda bildningsliniernas vid läroverket fullständiga åtskiljande och en undervisningens anordning inom hvardera linien med uteslutande afseende på det mål, som med *den* skall vinnas. Det är otvifvelaktigt, att motionären dermed angifvit hvad som på samma gång i första hand är egnadt att undanrödja dessa fel och derjemte utgör ett vilkor för att genomföra andra, för uppnående af samma syfte nödiga åtgärder. Att elementarläroverket afser grundläggande af tvenne, till rigtning och karakter i någon mån skilda arter af bildning, är faktiskt erkändt i och med dess inrättning med tvenne linier. Men när så är, är det ock fullkomligt klart, att endast genom ett fullständigt de båda liniernas åtskiljande arbetet och

undervisningen inom hvardera kan ordnas och begränsas med sträng och uteslutande hänsyn till *dess* ändamål. I samma mån åter, som dessa ändamål äro skilda, måste ock en för båda linierna gemensam undervisning förlora *den* karakter, hvilken gör densamma till den för den *ena* liniens ändamål lämpligaste, och den måste, *utöfver* att vara en undervisning i hvad för *detta* ändamål är nödigt, dertill innefatta hvad som är af nöden för uppnående af ett *annat*, för det förra främmande ändamål och med hänsyn till detta taga i anspråk tid och krafter.

Till den vigt, liniernas åtskiljande eger, såsom i sig sjelf ett medel för elementarläroverkets ändamålsenliga ordnande, kommer nu, att af deras ömsesidiga oberoende i väsentlig mån betingas andra för samma syfte nödiga åtgärder. Sådana åtgärder äro en *rigtig fördelning* och *ordningsföljd* af läroämnena, i hvilket afseende såsom pedagogisk regel gäller, att dessa till att börja med skola vara få; att intet nytt skall inträda förr, än lärjungen hunnit att vinna någon säkerhet i det föregående; samt att ordningen härvid bestämmes efter de särskilda ämnenas naturliga inbördes förhållande af grundläggande och använda. Härigenom blir nemligen för lärjungen möjligt att utan öfveranstängning fatta och göra sig verklig reda för det framställda kunskapsmaterialet; det arbete, som blifvit nedlagdt på hvarje ämne, behöfver icke göras om; och studiet af ett föregående lättar uppfattningen af det efterföljande och är för denna till hälften redan undanjordt arbete. I mån af sålunda förvärfvad säker grundläggning i några ämnen, samt i och med detsamma vunnen öfning af krafterna, kunna på skolans senare stadium en flerhet af ämnen utan skada samtidigt af lärjungen studeras, hvaremot nybörjarens själskrafter äro allt för litet utvecklade för att han skulle kunna smälta och utöfver betydelsen af minneslexor bringa en mångfald af olikartade kunskaper, hvilkas hopande derföre oundvikligt medför allmän osäkerhet. — Icke mindre vigtig är en sådan läroämnenas *gruppering*, att hufvudämnena och biämnena bestämdt skilja sig. Genom en på sådant sätt vunnen undervisningens koncentration öfvas och stärkes sjelfva förmågan af uppfattning och begripande, och dermed vinnes följaktligen hvad motionären i andra rummet begär: att bestämmande och begränsning af läroämnena må ske med hufvudsakligt afseende på framkallande af lärjungarnes sjelfverksamhet; på samma gång som grundliga insigter sålunda kunna förvärfvas just i de ämnen, som för en viss bildningsriktning äro de väsentliga. Med en lika utbredning af studiet på alla de särskilda ämnena kan deremot föga något eget intresse hos lärjungen väckas för något, dermed ej heller något egentligt sjelfstudium uppstå, hvarmed ock insigterna i hvardera allt för lätt stanna vid mer

eller mindre sammanställda notiser. — Blir med de båda liniernas åtskiljande hvarderas eget ändamål, i högre grad än hittills varit fallet, det för undervisningen inom hvardera i allmänhet bestämmande, så är ändtligen dermed åtminstone en bestämd anledning för handen till en sådan begränsning och *reduktion af kurserna inom särskilda läroämnen*, som för det säkraste och genaste uppnåendet af ändamålet med undervisningen är indicerad. Att — för att i detta afseende endast anföra ett enda exempel ur det bestående — reda och säkerhet i insigten ej skola vinna på att, efter två års studium af latin, inom de två följande åren bitar af ej mindre än fem särskilda latinska författare, bland hvilka äfven de svåraste, skola läsas, torde ej behöfva bevis.

Slutligen och i närmaste sammanhang med det senast sagda anser sig Utskottet ej böra lemna obemärkt, att om hvardera bildningslinien får ordnas och begränsas utan hänsyn till konventionellt samband med den andra och fri från deraf beroende, för dess egen uppgift främmande inflytelser, dymedelst åtminstone på den reala linien möjliggöres *en förkortning af skoltiden*, hvars nuvarande mått för den reala bildningens eget, öfvervägande praktiska ändamål hvarken utgör en betingning eller ens en fördel.

Af hvad härmedelst blifvit anfördt frangår, att Utskottet äfven deruti med motionären är ense, att ett fullständigt undanrödjande af de af motionären och här ofvan omhandlade bristerna vid elementarläroverket fordrar ett genom hela läroverket genomfördt åtskiljande af dess båda så kallade bildningslinier — en åsigt, som står i full öfverensstämmelse med den, som af Riksdagen i skrifvelse till Kongl. Maj:t redan förut blifvit uttalad. Å andra sidan har Utskottet dock ej heller kunnat förbisä, att genomförandet af en radikal omgestaltung fordrar tid och förberedelse och är förbunden med svårigheter, hvilka ej på en gång kunna öfvervinnas. Dessa omständigheter hafva för Utskottet utgjort en gifven anledning till att tillse, huruvida icke undervisningen för den klassiska och för den reala bildningen åtminstone från och med någon viss afdelning af elementarläroverket redan nu och utan synnerliga svårigheter eller uppoffringar af något slag skulle kunna fullständigt åtskiljas. En lämplig utgångspunkt i sådant hänseende finnes enligt Utskottets tanke i fjerde klassen. Då nemligen, enligt nu gällande läseordning, i denna klass latinet inträder såsom undervisningsämne och dermed en skilnad uppstår i undervisningen mellan tvenne afdelningar af lärjungar, hvilken sedermera, klass efter klass, blir allt större, skulle en fullständig de båda liniernas oafhängighet af hvarandra från och med denna fjerde klass endast innebära ett fullföljande af hvad som redan eger rum, hvil-

ket, enligt hvad ganska lätt skulle kunna visas, låter sig genomföra utan nämnvärda rubbningar i öfrigt af det bestående. Vigten åter af att ej dröja med hvad som låter sig göra utan uppskof, ligger i hela den förevarande angelägenhetens egen vikt, ej blott för den enskilde och det närvarande ögonblicket, utan ock för det allmänna och framtiden.

Det har föröfrigt inom Utskottet framhållits, att, då de båda linierna ej nu genast kunna åtskiljas ända från skolans första klass utan endast från och med den fjerde, de också utan synnerligt stor olägenhet kunna sammanhållas inom fjerde och femte klassen, på sätt för närvarande eger rum, och sålunda ingen rubbning af de femklassiga läroverken behöfva ifrågakomma, derest endast en mindre förändring i läseordningen inom dessa klasser åvägabragtes. Man har ansett att den nu gällande läseordningen inom fjerde och femte klassen verkar menligt i synnerhet på reallinien derför att tyska språket, som inom skolans trenne första klasser varit grundläggande språk, plötsligt nedsjunker inom dessa klasser till endast ett bispråk med fyra och tre timmars undervisning vid sidan af engelskan, som tillerkänts åtta timmar, hvilken fördelning af timmar icke gjorts med hänsyn till realliniens naturliga behof, utan påverkats deraf att på latinlinien åtta timmar äro anslagna åt latinet, hvilka timmar skola fullt motsvaras af en undervisning på reallinien i ett särskildt ämne, derest ej undervisningen i de gemensamma ämnena skall deraf lida; äfvensom man ansett, att det redan i femte klassen inträdande tredje språket, fransyskan, der vållar förvirring och öfveranstängning. Dessa olägenheter har man antagit skola kunna förekommas, om på latinlinien gäfves särskild undervisning ej blott i latinet, men äfven af samma lärare i tyska, hvarigenom tillika den fördel vunnes, att det senare språket kunde belysas och stödjas af det förra, och om de motsvarande tolf och elfva timmarna på reallinien användes, 6 timmar för tyskan samt 6 och 5 timmar för engelskan, hvarigenom båda språken fingo sin naturliga och i sammanhang med språkundervisningen i öfrigt stående plats, samt om undervisningen i franska uppflyttades till sjette klassen.

Inom Utskottet har äfven ifrågasatts, att, om en bestämd åtskilnad af båda linierna skulle från och med den sjette klassen ega rum, det kunde vara ändamålsenligare att förlägga latinet såsom valfritt ämne inom reallinien än att låta grekiskan vara valfri inom latinlinien, eller med andra ord att skolan skulle från och med sjette klassen så förgrenas, att en klassisk skola funnes med obligatorisk undervisning i både latin och grekiska och en realskola med fakultatif undervisning i latin. Derigenom har man afsett, att ej ett enda af de nu befintliga fullstän-

diga läroverken skulle genom liniernas åtskilnad behöfva beröfvas den stora förmån att bereda sina lärjungar till den mångfald af anställningar, som möjliggöres, då undervisning i både latin och realämnen der meddelas, en förmån, som fullt motväger olägenheten af att undervisning i grekiska endast skulle meddelas vid ett betydligt inskränkt antal af dessa läroverk; och derjemte har man tänkt sig, dels att vid dessa på den i egentlig mening klassiska linien undervisningen i de gamla språken, ostörd af främmande inflytelser, skulle kunna genom ömsesidig belysning af båda språken drifvas så, att en god grund lades för kommande, mera djupt gående universitetsstudier i teologi, filosofi och i allmänhet i den klassiska forntidens språk och litteratur, dels att det vore lättare att på den reala linien genom t. ex. tillämpad matematik och ett eller annat naturvetenskapligt ämne bereda tillfälle till en särskild undervisning, som kunde till timantal motsvaras af den i latinet, hvilka tvenne särskilda undervisningar ej skulle störa den i allt öfrigt gemensamma, än att på den klassiska linien bereda dem, som icke vilja läsa grekiska, någon motsvarande undervisning, som ej på den gemensamma skulle menligt inverka, hvaraf åter följdén blefve, att det antal timmar, som åt grekiskan kunde anslås, blefve allt för otillräckligt; hvarjemte man äfven trott sig kunna med siffror uppvisa, att denna föreslagna åtskilnad af linierna skulle med minsta kostnad för statsverket kunna genomföras.

Med afseende på dessa förslag har Utskottet dock icke velat uttala något eget omdöme och ännu mindre velat föreslå Riksdagen att med någon detaljbestämning söka inverka på Regeringens handlingsfrihet, men Utskottet har dock ansett dem böra omnämnas till den ledning, som omständigheterna kunna föranleda.

Utskottet hemställer vördsamt,

att, med anledning af den väckta motionen och i hufvudsaklig öfverensstämmelse med densamma, Riksdagen måtte besluta att i underdånig skrifvelse anhålla, det Kongl. Maj:t täcktes taga i nådigt öfvervägande, huruvida icke en sådan anordning af elementarläroverken lämpligen må kunna och böra vidtagas, att undervisningen inom hvardera af de tvenne bildningslinier, den klassiska och den reala, som dessa läroverk hos oss för det närvarande omfatta, lämpligen skulle kunna och böra ordnas endast med afseende på det mål, som med samma linie afses, och vilkoren för dettas uppnående, utan sammanblandning med eller beroende af undervisningen inom den andra linien, på

samma gång sålunda en fullt ändamålsenlig läroämne-
nas fördelning, ordningsföljd, gruppering och mått
skulle stå att ernå; äfvensom nådigt ompröfva, huru-
vida icke redan nu och intill dess de båda bildnings-
liniernas fullständiga skiljande från läroverkets början
kan genomföras, tiden må anses vara inne för vid-
tagande af en sådan anordning från och med lärover-
kets fjerde klass; samt att Kongl. Maj:t till en kom-
mande Riksdag behagade aflåta förslag i de delar af
ämnet, som kunna erfordra Riksdagens medverkan.

Stockholm den 1 April 1878.

På Utskottets vägnar:

W. STRÅLE.

Reservation:

af Herr *Dahm*: »Då Riksdagen så nyligen som år 1873 omfattade
vissa af Kongl. Maj:t gillade grunder rörande förändringar i elementar-
undervisningen;

då till följd deraf ny undervisningsplan och fördelning af läroämnena
för första till och med sjette klassen blifvit genom »Cirkulär till eforal-
styrelserna» af den 6 Juni 1873, den 12 Mars 1875 och den 1 Juni 1877
påbjudna;

då dessa anordningar blifvit af sakkunnige män förberedda, och ut-
arbetade med afseende just på de skilda mål för undervisningen, hvilkas
uppnående Utskottet anser önskliga;

då den nya undervisningsplanen för sjunde klassen ännu icke är
offentliggjord och först med höstterminen 1879 *kan* börja genomföras;

då man således ännu icke *kan* känna resultatena af de förändringar
i elementarundervisningen, som år 1873 af Konung och Riksdag gemen-
samt beslötos;

då Riksdagen 1874, ehuru han i sin skrifvelse N:o 39 till Kongl.
Maj:t visade sig noga bekant med det hufvudsakliga af de åsigt, hvilka
Utskottet nu uttalar, likväl efter anställd pröfning bekräftade 1873 års

beslut derigenom, att han beviljade medel till de utvidgningar, förändringar och nybildningar af läroverk, som i enlighet med detta beslut blifvit af Kongl. Maj:t föreslagna;

då dertill kommer, att jag i den skildring Utskottet framlägger icke kan till alla delar igenkänna det svenska elementarläroverket, dess lärjungar och deras arbeten;

så synes mig icke nöjaktiga skäl föreligga för Riksdagen att i skrifvelse till Kongl. Maj:t begära antagligen kostsamma förändringar af egna nyligen fattade, icke fullständigt tillämpade och följaktligen icke slutpröfvade beslut.»

N:o 9.

Ank. till Riksd. Kansli den 1 April 1878, kl. 12 midd.

*Första Kammarens Andra Tillfälliga Utskotts Utlåtande N:o 5,
om underdånig skrifvelse rörande närmare bestämmelser
i fråga om de anteckningar, som i afseende på ledighet
till äktenskap eller hinder deremot skola i vissa prestbevis
intagas.*

Första Kammararen har till Utskottets utredning hänvisat ett Andra Kammarens Tredje Tillfälliga Utskotts Utlåtande N:o 2, hvilket, med anledning af en motion af Herr *Enander*, föreslår, »att Riksdagen måtte i underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, det Kongl. Maj:t täcktes meddela närmare bestämmelser derom, hvilka de anteckningar äro, som angående ledighet till eller hinder mot äktenskap skola jemlikt föreskriften i Kongl. cirkulärbrevet den 20 Januari 1865 i flyttningsbevis intagas», varande Utskottets hemställan, enligt meddeladt utdrag af protokollet den 6 Mars 1878, af Andra Kammararen bifallen.